

Biežāk uzdotie jautājumi par vērtēšanu Pamatskola un vidusskola

Ko ietver skolēna snieguma vērtēšana?

Vērtēšana ir neatņemama mācību procesa daļa, tās primārajam mērķim jābūt nepieciešamās informācijas došanai, lai varētu uzlabot mācīšanu un mācīšanos. Tieši tāpēc nozīmīgi palielinās formatīvās vērtēšanas loma. Tā prasa abu iesaistīto pušu – gan skolotāju, gan skolēnu – ieinteresētību un aktīvu, mērķtiecīgu darbību. Tāpat nozīmīga vieta tiek paredzēta arī diagnosticējošai vērtēšanai kā būtiskam atbalstam skolotājiem, lai plānotu savu ikdienas darbu mācību gada sākumā. Tāpat kā līdz šim skolēna sniegumu vērtēšanā paredzēti arī obligātie valsts pārbaudījumi.

Par vērtēšanas veidiem un obligātajiem valsts pārbaudījumiem iespējams uzzināt vairāk šeit: <https://www.skola2030.lv/lv/istenosana/macibu-pieeja/vertesana>.

Lai atbalstītu skolas, ieviešot izmaiņas vērtēšanā, ir izstrādātas vadlīnijas skolēna/audzēkņa mācību snieguma vērtēšanai, kas pieejamas mācību plānošanas e-vidē mape.gov.lv: **Vadlīnijas skolēna/audzēkņa mācību snieguma vērtēšanai vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs (Precizēta versija: 31.10.2022.)**

Ko nozīmē svērtais vērtējums?

Tas nozīmē, ka mācību gada atzīme var netikt rēķināta kā vidējais aritmētiskais no visām atzīmēm, bet piešķirot noteiktām atzīmēm lielāku svaru un nozīmi. Atzīmes atšķirīgs svars ir saistīts ar to, ka tematu apjoms var būt atšķirīgs vai arī jaunākiem pierādījumiem par vieniem un tiem pašiem sasniedzamajiem rezultātiem ir lielāks svars.

Skolotājs par veidu, kā tiks noteikta mācību gada atzīme, rakstiski informē skolēnus mācību gada sākumā, izmantojot MyKoob vai E-klasi.

Kur ir pieejami vērtēšanas kritēriji un pārbaudes darbi?

Vērtēšanas kritērijus un pārbaudes darbus skolotāji veido atbilstoši tematā ietvertajiem sasniedzamajiem rezultātiem. Pārbaudes darbu krājumu veidošana nav uzlūkojama kā ilgtspējīgs risinājums, jo tādā gadījumā tie būtu pieejami skolēniem un zaudētu savu sākotnējo mērķi un lomu. Pārbaudes darbu piemēri ir pieejami metodiskajā materiālā **“Skolēnu mācību sasniegumu summatīvā vērtēšana”**.

Kāpēc ir jāvērtē bērni tādos priekšmetos kā sports, vizuālā māksla, mūzika, dizains, kur bērni fiziski un radoši attīstās?

Ir definētas septiņas mācību jomas: dabaszinātnes, veselība un fiziskās aktivitātes, matemātika, tehnoloģijas, valodas, sociālā un pilsoniskā, kultūras izpratne un pašizpauze. Visās jomās skolēniem ir definēti plānotie sasniedzamie rezultāti. "Sports un veselība", "Vizuālā māksla", "Mūzika" un "Dizains un tehnoloģijas" ir vienlīdz nozīmīgs zināšanu, izpratnes un prasmju kopums, kuru ir nepieciešams apgūt mācību procesā.

Ko drīkst vērtēt summatīvi jeb par ko var likt noslēguma vērtējumu?

Svarīgi izprast summatīvās vērtēšanas mērķi – novērtēt un dokumentēt skolēna mācīšanās rezultātu pret konkrētiem sasniedzamajiem rezultātiem. Summatīvi drīkst vērtēt tikai to, kas apgūts mācību procesā un ko skolēns demonstrē konkrētajā laikā, nesummējot un nevērtējot skolēna sniegumu un attieksmes ceļā uz to. Summatīvās vērtēšanas formas ir dažādas – rakstiski, mutiski, praktiski, kombinēti. Papildu informāciju par mācību snieguma vērtēšanas veidiem, formām un metodēm iespējams uzzināt <https://www.skola2030.lv/lv/istenosana/macibu-pieejja/vertesana>.

Iekļaujošā izglītība (kodu bērni) un jaunā vērtēšana. Kā vērtē šos bērnus?

Līdzīgi kā šobrīd, skolēniem tiek izstrādāti individuālie plāni un vērtēšana notiek pret sasniedzamajiem rezultātiem, kuri ir definēti individuālajā plānā. Pēc nepieciešamības skolotājs pielāgo vidi, lai skolēns varētu demonstrēt pēc iespējas labāku rezultātu (piemēram, pagarina laiku).

Vai skolēns var labot atzīmi?

Katra temata, ceturkšņa vai semestra noslēgumā skolēns kārto noslēguma darbus. Ja skolēnam izšķiras vērtējums vai ja skolēns vēlas uzlabot vērtējumu, viņam ir papildu iespēja demonstrēt savu sniegumu mācību gada noslēgumā, kārtojot šim mērķim izstrādātu pārbaudes darbu.

Skolēnam arī ikdienas mācību procesā ir iespēja pastāvīgi uzlabot savu sniegumu. Lielāks uzsvars tiek likts uz formatīvo vērtēšanu – skolēns saņem atgriezenisko saiti, kamēr viņš vēl mācās, un rezultātā vērtējums būtu augstāks. Turklāt nesenākiem vērtējumiem par sasniedzamajiem rezultātiem ir lielāks svars, tādēļ skolēniem jau nākamajos tematos ir iespēja savus vērtējumus uzlabot, turpinot pilnveidot savas zināšanas.

Vai par uzvedību drīkst samazināt atzīmi? Un par centīgumu – paaugstināt?

Skolotāja izliktajam vērtējumam jeb atzīmei ir jāparāda skolēna zināšanas, prasmes un izpratne par konkrēto mācību tēmu konkrētajā brīdī. Atzīme neiekļauj vērtējumu par skolēna uzcītību, uzvedību, mājasdarbu izpildi u. tml. Skolotājs vērtē skolēna sniegumu pēc konkrētiem saturiskiem kritērijiem pret sasniedzamo rezultātu, nesalīdzinot skolēnus savā starpā. Taču skolām ir deleģētas tiesības izstrādāt savu kārtību, kā atsevišķi vērtēt skolēnu uzvedību, par to attiecīgi informējot skolēnus un viņu vecākus.

Ja skolēns (mazākumtautību) saņēma negatīvu atzīmi, piemēram, dabaszinībās, jo nesaprata uzdevumu sliktu latviešu valodas zināšanu dēļ, kas vērtēts šajā situācijā – priekšmeta zināšanas vai valodas zināšanas?

Pārejot uz mācībām valsts valodā, vienotās vērtēšanas sistēmas kontekstā ir īpaši svarīgi pārliecināties ne tikai par satura, bet arī par atbilstoša vārdu krājuma apguvi. Ir iespējams veidot skaidrojošās vārdnīcas ar nepieciešamo vārdu krājumu, kuru skolēns izmantos arī pārbaudes darba laikā.

Kāpēc nedrīkst labot atzīmi, ja bērnam ir nesekmīgs vērtējums? Nav tā, ka bērni nemācās, gadās arī psiholoģiskie traucējumi.

Bērnam mācīšanās, kļūdišanās un uzlabojumu iespējas ir nodrošinātas mācību procesā – šis princips jāievieš līdz ar pilnveidoto vērtēšanas pieeju. Atnākot uz pārbaudes darbu, bērnam nevajadzētu justies pārsteigtam, viņam ir jābūt absolūtai skaidrībai, par ko būs uzdevums pārbaudes darbā. Skaidrs, ka būs individuāli gadījumi, īpaši domājot par iekļaujošo izglītību. Ja skolotājs redzēs, ka ir jāīsteno kādi īpaši atbalsta pasākumi, viņš tos plānos un īsteno.

Katra temata, ceturkšņa vai semestra noslēgumā skolēns kārtos noslēguma darbus. Ja skolēnam izšķiras vērtējums vai ja skolēns vēlas uzlabot vērtējumu, viņam ir papildu iespēja demonstrēt savu sniegumu mācību gada noslēgumā, kārtojot šim mērķim izstrādātu pārbaudes darbu.

Kā iegūt vērtējumu pēc ilgstošas prombūtnes?

Pēc atgriešanās no prombūtnes skolēnam jāveic līdzvērtīgs darbs par tematā apgūtajiem sasniedzamajiem rezultātiem. To nosaka katras skolas vērtēšanas kārtība. Ilgstošas prombūtnes (slimības) gadījumā izglītības iestāde var piedāvāt individuālu plānu, pirms tam ieplānojot papildu nodarbības tematā plānoto zināšanu un prasmju apguvei.

Labojot atzīmi gada noslēgumā un kārtojot tam paredzēto komplekso pārbaudes darbu, kā tiek aprēķināts gala vērtējums? Vai tiek ņemta vērā tikai par komplekso pārbaudes darbu saņemtā atzīme, vai aprēķināts vidējais aritmētiskais no abām atzīmēm – izliktās gada noslēgumā un labotās?

Gala atzīmes noteikšanu skolas izvērtē individuāli, iekļaujot šo informāciju skolas vērtēšanas nolikumā.

Kāds ir konsultāciju mērķis?

Konsultācijas ir paredzētas, lai grupā vai individuāli skolēnam varētu sniegt atbalstu par mācību procesā nesaprasto, neapgūto, kas tiek konstatēts pēc atgriezeniskās saites saņemšanas pret sasniedzamo rezultātu. Vecākiem šī situācija ir redzama brīžos, kad formatīvais vērtējums pret konkrētiem sasniedzamajiem rezultātiem ir dokumentēts E-klasē vai MyKoob. Konsultāciju efektivitāti būtiski maina situācija, ja skolā notiek pieteikšanās konsultācijām ar definētu mērķi, kāpēc skolēns nolēmis uz tām doties. Tāds process jau šobrīd notiek daudzās skolās. Skolotājs var sagatavoties konsultācijām, domājot par skolēna individuālo gadījumu.

Kāda ir skolotāja loma skolēna motivēšanā mācīties?

Pamatfaktors, kas motivē mācīties, ir skolēna izpratne par to, kāpēc viņš to dara. Skolotājam vienam pašam ir gandrīz neiespējami panākt, lai skolēns būtu motivēts

mācīties. Skolēna motivāciju veido daudzi aspekti kopā – skolas vide, klases klimats, vecāku attieksme pret izglītību, paša skolēna interese par konkrēto mācību tēmu un citi.

Skolotājs var rūpēties par to, lai klasē būtu droša vide, kur mācīties, ar to saprotot vidi, kurā var kļūdīties, var uzdot jautājumus, var nezināt un var nesanākt. Skolotājs var palīdzēt skolēnam izvirzīt skaidru un nozīmīgu mērķi – kāpēc šodien apgūsim jaunas zināšanas un kā tās lietosim tālāk. Skolotājs var palīdzēt skolēnam apzināties savas stiprās puses un to, kas vēl jāapgūst, sniedzot labu atgriezenisko saiti. Tā var būt īsa, pasakot, kas sanāca un kas ne; tā var būt arī garāka, rosinot skolēnu uz sarunu par to, kā viņam izdevās, ko varēja darīt citādi un ko nākamajā reizē darīt tāpat. Skolotāja atgriezeniskā saite sniegs skolēniem labu sajūtu, ka ir padarīts darbs un ka pūles nav bijušas veltas. Šī gandarījuma sajūta par labi padarītu darbu (pat ja nav sasniegts būtisks rezultāts) ir būtisks “enkurs”, kas ļaus nākamajā reizē skolēnam noskaņoties mācību darbam un darīt to ar pozitīvu sajūtu. Šādu regulāru sajūtu izjušana būs nozīmīga daļa no skolēna motivācijas.

Kā iespējams pievērst uzmanību katram bērnam, ja klasē ir pat 30 skolēnu?

Ir būtiski panākt, lai skolēni vairāk darītu un iesaistītos paši. No modeļa, kur skolotājs stāv klases priekšā un stāsta visiem vienu informāciju, mēs ejam uz pieeju, kur skolēni veic dažādas grūtības pakāpes uzdevumus, strādā mazākās grupās, atbalsta cits citu, tādēļ skolotājs var labāk atbalstīt katru, pieejot klāt mazajām grupām, katram atsevišķam skolēnam – katram, kuram tas nepieciešams. Tas nozīmē, ka arī skolēniem īpaši jātrenējas strādāt patstāvīgi, pašiem jā rūpējas par savu darba vietu, jāpaņem un jānoliek vietā mācību līdzekļi, jāseko darba izpildei, arī jāprot lūgt palīdzību. Tās ir dzīvei svarīgas prasmes, ko viņi šādā veidā iemācās.

Svarīgi ņemt vērā – atgriezeniskā saite ne vienmēr nozīmē, ka skolotājs strādā ar skolēnu individuāli. Ja pedagogs izprot tipiskākās problēmas vai kļūdas, tās var pārrunāt ar visu klasi, tādējādi sniedzot produktīvu atgriezenisko saiti visai klasei vienlaikus. Papildus skolotāja sniegtajai atgriezeniskajai saitei tādu var sniegt arī skolēni cits citam.

Vai ir laba prakse maksāt bērnam par labām atzīmēm?

Maksāt naudu bērnam par labām atzīmēm nav laba ilgtermiņa prakse. Arī pētījumi parāda, ka ilgtermiņā maksāšana par labākām atzīmēm cerētos ieguvumus nenesīs, jo īpaši, ja runa ir par bērniem, kas vēl nemācās vidusskolā. Maksāšana pēc būtības izmaina izglītības sistēmas nozīmes vērtību. Skolā tiek trenēta spēja mācīties, un mācīties vajadzēs visu dzīvi. Ja bērnam par to maksā, tas varētu radīt greizu priekšstatu par to, ko vispār dzīvē var sagaidīt. Ja vecāki vēlas pateikties bērnam, tad nevis par atzīmi, bet par centību vai mērķtiecību, patstāvību, un labāka izvēle būtu dāvana, nevis nauda.

